

Toplumsal Cinsiyetin Kente ve Kırsal Alanlara Etkisi

Fatma ÖKDE¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hakkari Üniversitesi, fatmaokde@hakkari.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0761-8949

Öz: Günümüzde kadınlar, kırsal ve kentsel alanlarda toplumsal yaşamın ve çalışma hayatının önemli bir parçasıdır. Ancak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan sorunlar hem kentlerde hem de kırsal alanlarda varlığını devam ettirmekte ve kadınlar bu anlamda haklarını savunmak ve görünürlüklerini artırmak için mücadele etmektedir. Bu çalışma kente ve kırsal alanlara toplumsal cinsiyet açısından bakmakta ve bu bağlamda kadınları incelemektedir. Kent ve kır, kadın ve erkeğe birlikte bir yaşam ortamı sunmakla birlikte toplumsal cinsiyetçi bakışta eril bir yapılanmanın hâkim olduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyet bakış açısında kadına kentte ve kırsal alanlarda kadın rollerini sınırlamakta, kadınlar kentsel ve kırsal alanlardan yeterince faydalanamamakta ve ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Karar vermede, hizmetlere erişimde, fırsatlara ulaşmada ve kullanmada, işgücüne katılımda kadınların sorunları yaşadığı sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda dezavantajlı pozisyonda oldukları ve sürekli hak kaybına uğradıkları görülmektedir. Bu kapsamda çalışma kentte ve kırsalda yaşayan farklı cinsiyet dinamiklerinin bu alanlarla ilişkilerinin nasıl olduğunun tespit edilmesi amacıyla mekânların kadına ve erkeğe yüklediği anlamlar doğrultusunda ele alınacaktır. Çalışmada literatür taraması yöntemi kullanılmış olup ulusal ve uluslararası ilgili yazında kadınların kentte ve kırsalda toplumsal cinsiyet pratikleri ortaya koyulmuştur. Çalışmada toplumsal cinsiyetçi yaklaşımların kentte ve kırsal alanlarda varlığını devam ettirdiği derleme bir bakış açısıyla ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent Hakkı, Kadın, Toplumsal Cinsiyet

Jel Kodları: J1, J7, R2

The Impact of Gender in Urban and Rural Areas

Abstract: Women constitute a significant component of both social life and the workforce in both rural and urban areas. However, issues stemming from gender inequality persist in both urban and rural contexts, compelling women to continuously advocate for their rights and strive to enhance their visibility. This study adopts a gendered perspective to examine women's experiences in urban and rural environments. While both urban and rural settings ostensibly offer a shared living environment for women and men, a patriarchal construct is observed to dominate within gender-biased viewpoints. From a gender perspective, the roles ascribed to women in both urban and rural areas severely restrict their agency, leading to their insufficient utilization of urban and rural resources and consistent exposure to discrimination. Women are frequently observed to encounter challenges and occupy disadvantaged positions in social, economic, and political spheres concerning decision-making, access to services, acquisition and utilization of opportunities, and labor force participation, resulting in a continuous erosion of their rights. Within this scope, the study aims to ascertain the nature of the relationships between diverse gender dynamics in urban and rural settings and these spaces, by analyzing the meanings that places attribute to women and men. The research employed a comprehensive literature review methodology, identifying gendered practices concerning women in both national and international relevant literature pertaining to urban and rural contexts. The study posits, from a review-based perspective, that gender-biased approaches continue to prevail in urban and rural areas.

Atıf: Ökde, F. (2025).
Toplumsal cinsiyetin kente ve kırsal alanlara etkisi.
Fiscaeconomia, 9(Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı), 121-139.
<https://doi.org/10.25295/fsecon.1719578>

Geliş Tarihi: 14.06.2025

Kabul Tarihi: 14.07.2025

Telif Hakkı: © 2025. (CC BY)
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Keywords: Right to the City, Women, Gender

Jel Codes: J1, J7, R2

1. Giriş

Kadın konusu çeşitli boyutları olan çok yönlü bir olgudur. Kadının toplumdaki yeri, tarihsel kökleri oldukça derinlerde olan bir konudur. Geçmişte var olan bu konunun hâlâ devam etmesinin nedeni kadın ve aile ile ilgili sorunların ve sorunlu bakış açısının günümüzde de devam etmesidir. Kadınlar dünyanın her yerinde çeşitli sorunlar yaşamış ve yaşamaya devam etmektedir. Bu bağlamda kadın olgusu kapsamlı ve çok boyutlu bir konu olup bu olgunun her yönü bir araştırma konusu özelliği taşımaktadır. Günümüzde kadın konusu; kadının toplumdaki konumu, ailede, ev içinde ve dışında kadın ve erkeğin değişen rolleri, cinsiyetler arasındaki farklar ve eşitsizlikler, erken evlilikler, ekonomik fırsatlara erişim ve istihdam sorunu, şiddet, kadının ezilmişliği ve mağduriyeti gibi çeşitli konu başlıkları ile ele alınmakta ve birçok disiplin tarafından tartışılmaktadır.

Sosyoloji ve kent bilimi literatüründe, mekân ve toplumsal cinsiyet rollerinin birbirleri ile olan bağlantısı ve birbirlerine nasıl şekil verdikleri sürekli çalışılmaktadır. Bunun yanı sıra bu iki kavram arasında yer alan bağlantı, sosyologlar, şehir plancıları, kent bilimcileri ve feministler arasında gündemde olan diyalektik bir tartışma konusudur.

Mekânlar sahip oldukları kültürel motifler ile bireylerin yaşamlarını ve anlam dünyalarını şekillendirmektedir. Birey ve mekân ilişkisi cinsiyetlere göre farklılaşmakta, kente ve kıra ilişkin kültürel yapılanma kadın ve erkek açısından keskin toplumsal cinsiyet rollerini yansıtmaktadır. Kentsel ve kırsal alanlar cinsiyete göre eşitsiz güç ilişkileri üretmektedir. Bu durum zamanla norm kabul edilip kuşaklar boyunca tekrar eden sosyolojik bir gerçekliğe dönüşmektedir. Çünkü kadın ve erkek arasında toplumsal cinsiyete dayalı farklılıklar, fırsat eşitsizliği ve çatışmalar yaşanan alana yansımaktadır. Bu kapsamda gündelik yaşamın şekillendiği mekânlarla olan etkileşim bireyin toplumsallaşmasında önemli bir alandır. Ancak kentte ve kırsalda, mekânlar topluma cinsiyetçi ayrımlar yüklemekte, bu durum kadın ve erkeğin mekânla farklı etkileşim kurmasına neden olmaktadır.

Kadının yaşamını çevreleyen mekânlarla olan ilişkisi, hareket özgürlüğü ve görünürlüğü üzerinde farklı alanlarda çalışmalar yapılmakla birlikte çalışmaların yetersiz kaldığı görülmekte ve kadınların göz ardı edilmesi durumu varlığını devam ettirmektedir. Kadının kentte ve kırsala ilişkin mekân pratiklerinin nasıl olduğunu, günlük rutinlerinde yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumların toplumsal cinsiyet üzerinden mekânlarla kurulan ilişkiler ile anlamak mümkündür. Bu durum kadının kentte ve kırsalda özellikle kamusal alanlarda erkeklere göre daha az görünür olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Kültürel ve toplumsal kodların kadına yüklediği görev ve sorumluluklar, kadınların kentte ve kırsalda tüm mekânlarda özellikle de kamusal alanlarda daha az görünür olmalarına neden olduğu bilinmektedir.

Bu çalışma, kadınların kentsel ve kırsal alanlarla olan ilişkisini toplumsal cinsiyet açısından incelemektedir. Çalışmada, kent ve kır kültüründeki cinsiyet dinamiklerinin izleri araştırılarak, mekânın kadın ve erkekle nasıl ilişkilendirildiği ve onlara hangi anlamları yüklediği ele alınmıştır. Özellikle, eril cinsiyet pratiklerinin mekâna hangi kültürel kodlarla aktarıldığı ve bu aktarımın sürekliliğinin nasıl sağlandığı üzerinde durulmuştur. Çalışmada öncelikle toplumsal cinsiyet kavramı üzerinde durulmuş olup sonrasında ise kentte ve kırsalda kadınların toplumsal cinsiyetten kaynaklanan kısıtlılıkları, sorunları ve ilişkileri ele alınmıştır.

2. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın

Toplumsal cinsiyet kavramı, 1972'de Ann Oakley tarafından "Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Toplum" adlı eserle feminist literatüre eklenmiştir. Oakley, kadınların ezilmişliğinde biyolojik cinsiyetin değil, toplumsal rollerin belirleyici olduğunu savunmuştur. Toplumsal cinsiyet, bir toplumda kültür, gelenekler ve diğer kurumlarca kadın ve erkeklere atfedilen toplumsal roller, sorumluluklar, davranışlar ve beklentilerdir. Bunların toplumsal süreçlerle bireylere yüklenmesine "toplumsal inşa"

denir. Bu kavram, sosyalleşme yoluyla öğrenilen cinsiyet kimliğini ifade eder (Ecevit, 2021, s. 9).

Cinsiyet eşitliği, kadınların ve erkeklerin benzer şartlara, haklara ve muameleye sahip olmaları anlamına gelir. Bu kavram, potansiyellerini gerçekleştirmek, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik gelişime eşit katkıda bulunmak ve bu gelişmelerden aynı düzeyde faydalanmak için eşit fırsatlara sahip olmaları şeklinde tanımlanmaktadır (UNICEF, 2017). Toplumsal cinsiyet eşitliği ise, yasalar önünde kadın ve erkeğe aynı davranılması ile aile ve toplumda kaynaklara, fırsatlara ve hizmetlere eşit erişimleri olarak ifade edilmektedir (WHO, 1998).

Kadın-erkek eşitsizliği, insanlık tarihi kadar eski olup sosyal bilimlerle birlikte nedenleri tartışılmaya başlanmıştır. Biyolojik farkların ötesinde, toplumun yüklediği görevler bu noktada önem taşımaktadır. Ataerkil düzen, toplumsal yaşamda cinsiyet farklılaşmasına dayanır ve etkileri tüm topluma yayılır (Yaylı & Eroğlu 2015, s. 506). Bu durum toplumsal cinsiyetin kültürel ve tarihsel faktörlerden etkilendiğini göstermektedir (Chanter, 2019, s. 14). Özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temelinde ataerkil bakış açısı ve aile yapısı bulunmaktadır. Erkek egemenliğinin hüküm sürdüğü bu yapıda, erkek tüm fırsat ve olanaklardan birincil derecede yararlanırken kadın ancak erkeğin izniyle bu olanaklara erişebilmektedir (Eroğlu & İrdem, 2016, s. 15).

Kadın ve erkek toplumsal alanda sayısal olarak eşit olmakla beraber, iki cinsin toplumda tanımlanan temsiliyet alanları farklıdır. Kadın daha çok ev gibi özel alanlardan çıkamazken, erkek ise dışarıda her türlü kamusal alanda kendini ifade etme özgürlüğüne sahiptir. Toplumsal olarak da kadının ev ve aile ile ilgili işlerle, erkeğin ise kamusal alanda üretim ve politika gibi işlerle uğraşması benimsenen bir durumdur. Toplumsal rol olarak erkek kaynağı sağlayan kişi, kadın ise ev işleriyle ilgilenen kişidir (Oglesby & Hill, 1973, s. 71). Siyasetten, sivil toplum örgütlenmelerine, çalışma yaşamından eğitime kadar kamusal alanda erkek ve kadın arasındaki bu görünüm, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yaratmaktadır. Toplumda cinsler genel olarak birbirine eşit görülmemektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği; kadınların erkeklere göre ikinci planda konumlandırılarak ayrımcılığa maruz kalmalarıdır (Bhasin, 2003, s. 3-5). Her ne kadar bu konuda yasal düzenlemelerle eşitlik sağlanmış görünse de uygulamada toplumsal cinsiyet eşitsizliği varlığını sürdürmektedir. Gündelik hayattan siyasi hayata ve eğitim imkanlarına kadar söz konusu eşitsizlik yapılan çalışmalarla ortaya koyulmaktadır (Nalbant & Korkmaz, 2019, s. 174-182).

Stoller de (1968) toplumsal cinsiyetin biyolojik özelliklerden çok, kültürel ve psikolojik bir olgu olduğunu vurgulamaktadır. Kadın ve erkeğe ait tüm özelliklerin toplamı olan bu kavram, toplum tarafından şekillendirilmektedir (Stoller, 1968, s. 9). Biyolojik cinsiyetin ötesine geçerek, toplumsal cinsiyet bir tahakküm aracı haline gelmiştir. Erkek ve kadın bedenindeki farklar biyolojik cinsiyeti belirtirken, toplumsal cinsiyet bu gruplar arasındaki psikolojik, sosyal ve kültürel ayrımları kapsamaktadır. Bu ayrımcı süreci, kültürel ve sosyal yapının dayattığı cinsiyet rollerini öğreten birçok kamusal araç katı kurallarla yönlendirmektedir (Giddens & Sutton, 2014, s. 185). Kadın ve erkek için belirlenen roller, davranış kalıplarını ve beklenen görevleri ortaya koymaktadır. Bu roller, toplumsallaşma süreçleriyle kazanılır. Örneğin, kadınların ev işlerinde yoğunlaşması, erkeklerin ise daha çok kentteki kamusal alanlarda bulunması, bu yerleşik cinsiyet rollerinin ve öğrenilmiş davranışların somut göstergeleridir (Marshall, 2005, s. 100-101).

Bununla birlikte Oglesby & Hill (1993), toplumsal cinsiyet rollerinin değişebileceğini ama biyolojik yapının sabit kalacağını ifade eder. Kadının doğurganlığı ve annelik rolü, onu özel alana bağlarken, erkekler kamusal alanlarda aktif olmaktadır. Bu iş bölümü, erkek egemen toplumun ve toplumsal cinsiyet farklılaşmasının zeminini oluşturmuştur. Sayıca eşit olsalar da iki cinsiyetin toplumsal temsiliyeti farklıdır. Kadınlar özel alanda, erkekler ise kamusal alanda kendini ifade eder. Çalışma, üretim ve politika erkek işi, ev işleri ve yeniden üretim ise kadın işi olarak kabul görmüştür. Bu durum, kaynak sağlama rolünü erkeğe, evle ilgilenme rolünü ise kadına atfetmektedir (Oglesby & Hill, 1993, s.

717). Biyolojik faktörlerden de etkilenen toplumsal roller, kadın ve erkek arasında hak, fırsat ve kaynak kullanımında ayrımcılığa sebep olmaktadır. Bu durum, kadınların siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki temel hak ve özgürlüklerini kısıtlar. Bunun sonucunda kadınlar, eğitim, gelir, statü, sağlık ve istihdam gibi kritik alanlarda dezavantajlı duruma düşerler (Demirgöz Bal, 2014, s. 15). Bu durum kadın ve erkek arasında hak, kaynak ve hizmetlere erişimde, ayrıca ekonomik katılımda gözlenir. Kadınlar; toprak/mülk sahipliği, iş kurma, eğitim, sermaye gibi kaynaklara erişimde de geridedir. Bu eşitsizlik, sosyoekonomik ve mekânsal alanda da belirgindir. Türkiye'de toplumsal cinsiyet ayrımcılığını önlemek için ayrımcılığın varlığı kabul edilmeli, kültürel temelleri anlaşılmalı ve toplum bilgilendirilmelidir. Eşitsizliklerin giderilmesi, ancak toplum desteğiyle mümkündür (Kaypak, 2014, s. 354).

Kadınların toplumdaki yerine ilişkin birçok disiplin tarafından farklı yaklaşımlar ortaya koyulmuştur. Bu yaklaşımlarda genel olarak kadının cinsiyet, aile ve ev içindeki rollerine yönelik toplum tarafından atfedilen rollerden kaynaklanan sorunların olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda kadınların her alanda sahip olduğu hakların savunulmasında en yoğun çabayı gösteren yaklaşımın feminizm felsefesi olduğunu ortaya koymak önem arz etmektedir.

Feminist araştırmalar kadın konusunda oldukça kapsamlı bir yere sahiptir. Feminizm, kadınlığın tanımından başlayarak kadınların gündelik hayat içindeki deneyimlerini incelemektedir. Feminizm, kadın ve erkek arasında her alanda eşitliği savunan bir yaklaşım olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda, kadınları özneleştirerek onları etkin kılmayı hedefler (Gönenç, 2006, s. 65). Feminizm birçok yönden ele alınabilirken bu bağlamda bir toplumsal hareket olarak da değerlendirilmektedir (Gross, 1994, s. 367). Hem kamusal hem de özel alanın demokratikleştirilmesi çabalarına yönelik bir eylem olan feminizm, 1990'lı yıllardan itibaren yeni toplumsal hareketler kapsamında tartışılmaktadır. Bu aktivizmde kadın kimliği belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu kimlik, farklı alt kimliklere ayrılarak veya başka üst kimliklerle birleşerek kamusal etkinlik alanını genişletmekte ve kolektif kimliklerin kamusal alanda görünür olmasını sağlamaktadır (Leyla, 2006, s. 41). Kadınları özel alana hapseden toplumsal cinsiyet döngüsü, bireysel güçlendirme çabalarının ötesinde, daha kapsamlı bir feminist yaklaşımı gerektirmektedir. Bu nedenle feminist toplum uygulaması, cinsiyet üzerinden belirlenen rollerin, kuralların ve statülerin hem yapısal hem de kültürel düzeyde dönüşümünü hedeflemektedir (Hyde, 2005, s. 361).

Feminist tartışmalar, egemen olan eril iktidarın karşısında kadınların kendilerini ifade edebilmeleri için nasıl bir yöntem izlemeleri gerektiğini araştırmaktadır. Özellikle ataerki toplumlarda bireylerin dişil ve eril anlamlarını hangi özellikleri ile taşıdığı sorunu, cinsiyet ilişkilerini çözümlemek için düşünsel bir kalıbın oluşturulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Dünyanın birçok ülkesinde yaşayan kadınlar aile ve toplum yaşamına çok fazla alanda katkı sağlamalarına rağmen, cinsiyet ve fırsat eşitsizliklerine maruz kalmaktadırlar. Birçok toplumda kadın konusu çözüme kavuşturulamayan derin sorun alanlarıyla yüz yüzedir. Farklı disiplinler tarafından ulusal ve uluslararası düzeylerde kadına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmekte ancak sorunların varlığı devam etmektedir.

Bu alanda uluslararası kurumlar da (Birleşmiş Milletler, AB, Dünya Ekonomik Forumu) çalışmalar yürütmekte, kadın-erkek eşitliğini ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin boyutlarını belirlemek amacıyla çeşitli endeksler oluşturmaktadırlar. Bu endeksler, doğrudan yaptırım gücü olmasa da insani kalkınma ve cinsiyet eşitliği göstergesi olarak önemli bir yere sahiptir. STK'larca hükümetler üzerinde baskı unsuru olarak da kullanılabilir. Dünya Ekonomik Forumu, 2006'dan bu yana Küresel Cinsiyet Uçurum Raporu ile ülkelerdeki eşitsizlikleri temsil oranı (kararlara katılım), eğitim (kadınların eğitimdeki oranları), sağlık (sağlıklı yaşam ve doğumdaki cinsiyet oranı) ve ekonomi (gelir farkı) olmak üzere dört temel alanda ölçerek raporlamaktadır (UNDP, 2025). Türkiye'nin de yer aldığı bu endekste yer verilen dört temel alana göre Türkiye'nin sıralaması Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Küresel Cinsiyet Uçurum Raporu'na Göre Türkiye

Ekonomi ve Fırsat Eşitliği	133
İşgücüne Katılım	135
Eğitim Olanaklarına Erişim	90
Sağlık	98
Siyasi Yaşamda Temsil	124
Genel Sıralama	127

Kaynak: Dünya Ekonomik Forumu (<https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/>)

Tablo 1’de Dünya Ekonomik Forumu’nun 2024 Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu, Türkiye’deki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gözler önüne sermektedir. Bu endeks, kadınların ekonomiye katılımı, fırsat eşitliği, eğitim olanakları ve siyasi temsil gibi kriterleri baz alarak hazırlanmaktadır. Rapora göre Türkiye, 146 ülke arasında 127. sırada yer almaktadır.

Türkiye’deki ataerkil yapı ve düşük milli gelir, cinsiyete dayalı ayrımcılığı artırmaktadır. Bu durum, kadınların siyasi ve ekonomik yaşama katılımını düşürmekte, yoksullaşmalarına yol açmakta, kadına yönelik şiddeti tırmandırmakta ve sosyal hayattan uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Tüm bu olumsuzluklar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunun çeşitli platformlarda ele alınmasını ve sürekli gündemde kalmasını zorunlu kılmaktadır (Gök, 2016). Türkiye’de toplumsal cinsiyetten kaynaklanan sorunlar üzere çeşitli düzeylerde yerel ve merkezi yönetim birimlerinde çalışmalar yürütülmekte, ulusal ve uluslararası iş birlikleri yapılmakta ve sivil toplum örgütleriyle projeler gerçekleştirilmekte ancak sorunlar devam etmektedir. Özellikle uluslararası toplumsal cinsiyet eşitliğini ölçmek için kullanılan endeks ve göstergelerde Türkiye’nin durumunun bu anlamda iyi olmadığı Tablo 1 incelendiği zaman görülmektedir.

3. Kent, Kent Hakkı ve Toplumsal Cinsiyet

Kentler, bireylerin örgütlü gruplar aracılığıyla kişiliğini geliştirdiği, statü kazandığı ve faaliyetlerini sürdürdüğü mekânlardır (Wirth, 2002, s. 104). Toplumların yüzünü yansıtan şehirler, onların gelişmişlik düzeyini gösterir. Kent, yalnızca coğrafi bir konum değil, aynı zamanda bir yaşam biçimidir (Wirth, 1935, s. 22). Wirth’in açıklamalarına ek olarak kent üzerine birçok tanım yapılmıştır.

Bu tanımlardan birkaçına örnek verilecek olursa, Mumford kenti; “bir topluluğun kültürünün ve erkinin yoğunlaştığı yer, zamanın bir ürünü, birikimidir” şeklinde tanımlamaktadır (Mumford, 2000, s. 94). Harvey’e göre kent, toplumsal ve sınıfsal mücadelelerin ana alanıdır (2015, s.116). Keleş’e tarafından ise kent, yönetsel, demografik, ekonomik ve sosyolojik ölçütlere göre tanımlanır (2006, s. 107-109). Bu ölçütler, belediye sınırları, belirli nüfus düzeyi, tarım dışı faaliyetler, heterojen nüfus, iş bölümü ve uzmanlaşmadır. Kent, ekonomik örgütlenmenin yanı sıra sosyal ve kültürel bir yapıyı da ifade eder. Weber ise kenti; ekonomik, askeri, hukuki ve sosyal statü gibi çeşitli açılardan inceler (2000, s. 122). Lefebvre kenti, karşılaşmaların, iletişimin, farklılıkların ve kısıtlamaların yer aldığı bir mekân olarak ifade eder. Kozmopolit yapısıyla geniş yolları, sokakları ve meydanları kapsayan kamusal bir alandır (Lefebvre, 2014, s. 174). Kent aynı zamanda, ilan panoları ve insanların tarzlarıyla erkeklik ve kadınlık biçimlerinin sergilendiği bir yerdir (Connell, 1998, s. 182). Simmel’e göre kent, bireyin cemaat bağlarından kopup bireyselleştiği bir mekândır. Simmel, kent yaşamındaki çeşitliliği de bu zihinsel yoğunlaşmayla açıklar. Kültürel analizlerinde, insan kültürünün cinsiyetsiz olmadığını, hatta sınırlı birkaç alan dışında "erkek kültürü" olduğunu vurgular ve tarafsız görünen kültürel içeriğin erkeksi doğası konusunda uyarır. Simmel, insanın naifçe erkekle özdeşleştirildiğinin farkındadır (Simmel, 1996, s. 61-66).

Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere kent düzleminde mekânın dönüşümü, sosyo-kültürel pratikler açısından aktörlerin deneyimlerini, beklentilerini ve çatışmalarını yansıtır. Bu durum, kadın ve erkek arasında yeni ayrışmalar veya etkileşimler

doğurabilir, zira her iki cinsiyet de bazen ortaklıklar kurarken, bazen de tehdit hissettiğinde ortak mekânlardan çekilerek yeni, cinsiyete özel alanlar yaratır (Aktaş, 2017, s. 142). Kentin alt ve üst yapıları, kentsel yaşamı belirler. Alt yapılar, cinsiyetçi roller ve eşitsizlikler nedeniyle kadın ve erkekler tarafından farklı deneyimlenen, şebekelerden bina ve parklara kadar tüm fiziki hizmet sunum araçlarını kapsar. Üst yapı ise bir yaşam biçimini tanımlar; üretim ve toplumsal yeniden üretimi temel alır.

Bu tanımlara ek olarak kenti tanımlayan en temel özelliği tarım dışı olmasıdır. Kentsel politikalarda sanayi, ticaret ve hizmet sektörü önemli yer tutmaktadır. İnsan eliyle yapılarak biçimlenen kentler bilgi ve kültürün biriktiği alanlardır. Bu özellikleri sayesinde kentler doğal çevreye nispeten önemli üstünlüklere sahiptir. Kent yalnızca fiziki çevre neticesinde gelişen bir olgu değildir. Aynı zamanda bireylerin hayata bakış açılarını ve davranışlarını da temin ederek bir toplumsal düzen inşa eder. Özellikle bireyin nesnel ve öznel deneyimlerini biçimlendirerek dünyayı anlamlandırmanın şeklini bireye sunar. Birey ve mekân ilişkisi kent içerisinde şekillenmekte ve tarihsel süreç içerisinde bu anlamda kente yüklenen anlam ve kapsam da şekillenmektedir.

Tarihsel süreçte kentler, insanlığın birikimini taşıyarak geleceği şekillendiren önemli bir faktör olmuştur (Koyuncu, 2011, s. 31). Bireyin gündelik yaşam pratiklerini mümkün kılması veya kısıtlamasıyla çok yönlü sosyal ve kültürel görünümeler ortaya koymuştur. Bu süreçler sonunda kent, sürekli büyüyen ve gelişen dinamik bir yapı olarak varlığını devam ettirmiştir.

Kentlerin büyümesi ve küresel kentleşme, modern çağın temel olgularındandır. 19. yüzyıldaki hızlı kentsel değişim, bilim insanlarını yeni toplumsal düzenleri araştırmaya itmiştir. Tönnies'in "cemaat" ve "cemiyet" ayrımı, kır-kent farkını ortaya koymuştur (Flanagan, 1993, s. 14). Bu yaklaşıma göre, toplumsal düzenin biçimlenmesi güven ve dayanışma ilişkilerine bağlıdır. Tönnies'in kutupları, Durkheim'da "mekanik" ve "organik dayanışma" olarak karşılık bulur. Durkheim, toplumu bir arada tutan "dayanışma"yı vurgular ve kentte artan iş bölümünü görür. Toplum yoğunlaştıkça iş bölümü bağımlılığı artırır; köydeki mekanik dayanışma yerini kentteki organik dayanışmaya bırakır. Kentte kurallar baskıyla değil hukukla işler (Durkheim, 1994, ss. 145-166). Kentte yaşam, içinde kendine özgü unsurları barındıran bir hak olup "kent hakkı" kavramı ile açıklanmaktadır.

Kent hakkı, son yılların yaygın kavramlarından biridir. Bu hak, kırdan kente göçlerin ve kentsel dönüşümlerin neden olduğu "kent krizi"ne bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır (Schmid, 2014, s. 73-74).

Kent hakkı, siyasal bir topluluğa aidiyetten çok, kentte yaşamakla elde edilen ve diğer kentlilerle paylaşılan bir haktır. Esasen iki temel unsuru barındırır: kent mekânlarını kullanma hakkı ve süreçlere katılma hakkı. Birincisi, kentin tüm mekânlarını tam kapasiteyle kullanabilmeyi içerirken, ikincisi, kaynağı ne olursa olsun (devlet, sermaye veya belediye), kent mekânlarının yeniden üretimine dair tüm kararlara dahil olmayı kapsamaktadır (Fenster, 2009, s. 219). Purcell'in ayrımına dayanarak Fenster, şehir hakkının, kenti tam anlamıyla kullanma ve şehirle ilgili kararlara katılma haklarını içerdiğini vurgular. Kadınların şehir kullanımının ve katılımının artması, kentsel aidiyet duygusunu pekiştiren bir unsur olarak da değerlendirilmektedir (Fenster, 2005, s. 222-227). Kent hakkı, halkın kenti etkin ve eşit kullanması ile katılımını merkeze alır. Bu sayede kentler, yurttaşlar tarafından kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirilebilir bir nitelik kazanır (Wisnes, 2021). Yaşanılan kentleri daha yaşanabilir bir niteliğe kavuşması sağlayan kent hakları, kent sakinlerinin insan onuruna yakışır bir yaşam sürmesi açısından zorunludur.

Lefebvre (2016) ise kent hakkını, özgürlük, toplumsallık içinde bireyleşme, habitat ve mesken, yapıt, katılım ve sahiplenme gibi hakları kapsayan üstün bir hak olarak açıklar (Lefebvre, 2016, s. 151). Ona göre kent, kentsel sorunları, kent hakkını ve kent toplumunun maddi-manevi gelişimini önemseyen bir stratejiyi benimsemelidir (Lefebvre, 2018, s. 100). Aksi durumda, kent haklarından faydalanamayan ve kentsel yaşamla bütünleşemeyen bireylerde kimliksizleşme ve kimlik sorunları kaçınılmazdır. Kent hakkı, yoksulluk,

erkeklerle birlikte yaşamlarına rağmen farklı bir kent deneyimi sunar. Değişen koşullara rağmen, kadınlar siyasal, sosyal, ekonomik ve kentsel kazanımlardan erkeklere kıyasla daha az faydalanır ve haklarda geridedir.

Çok değil bir asır önce yirminci yüzyıl kentleri, cinsiyet rollerini pekiştirerek kadınların işlerini ev ve bakım görevleriyle sınırlandırmıştır. Kadınların alanı ev ve mahalle olarak belirlenmiş, bu mekânlar çalışanların yeniden üretimini ve boş zamanlarını destekleyecek şekilde düzenlenmiştir. Kadın emeği, erkeklerin kamusal alanlarından ayrılan özel bir zeminde şekillenmiştir (Mackenzie, 2002, s. 3). Modern dönemde de benzer şekilde bu durum, özellikle kamusal alanların kullanımında, kadınların erkeklere kıyasla daha az yer alması, mekânı kısıtlı zamanlarda kullanabilmesi veya yalnızken mekânda rahat hissedememesi gibi durumlarla kendini gösterir (Erkan, 2006).

Kadınların kentsel kamusal mekânları erkeklerle eşit kullanamaması, özel alana hapsedilmesi ve emeklerinin değersizleştirilmesi gibi durumların altında yatan ana nedenin, toplumsal cinsiyet rolleri aracılığıyla kent mekânında her gün yeniden üretilen ataerkil ayrım olduğu söylenebilir (Demirbaş, 2012, s. 42). Toplumsal cinsiyeti inşa eden "kültürel kodlamalar" kadını ev içi/özel alana, erkeği kamusal alana konumlandırır. Geleneksel söylemler sürse de toplumsal dönüşümlerle ve özellikle kadınların çalışma yaşamına katılmasıyla mekânlara dair yeni düzenlemeler ortaya çıkmış; kadınlar için özel alan sadece evle sınırlı kalmamıştır. Farklı mekân deneyimleri ve cinsiyet rollerine dayalı iktidar ilişkileri, mekân kullanımında farklı pratikleri gündeme getirmiştir (Aktaş, 2017, s. 142). Kadının yaşam alanını ev ve ev içiyle sınırlayıp erkeği kamusal hayata yönlendiren kent, toplumsallaşma, istihdam, eğitim ve siyasetteki kadın-erkek eşitsizliğini keskinleştirerek önemli bir toplumsal sorun yaratır. Bu durum, cinsiyet rollerinin yeniden yapılandırılmasında mekânsal ayrışmalar ve mekânla ilişkileri kritik hale getirir. Cinsiyet ilişkilerinin yeniden yapılandırılması, sosyo-mekânsal yapıyı hem yansıtır hem de etkiler (Alkan, 2009, s. 13).

Kentte kadınların sınırlı alanlara hapsedilmesi karar, fırsat ve hizmetlere ulaşmada ciddi ayrımcılığa uğramalarına neden olmaktadır. Ev içi yükümlülükler hareketlerini kısıtlarken, büyük kentlerdeki yeni yerleşimlere kayış ulaşım sorununu artırır ve "kadına engel oluşturan mesafe" ile korku mekânları yaratır. Arabaya endeksli AVM'ler ulaşılabilirliği zorlaştırır. Neoliberal planlamaya karşı, katılımcı, adil ve cinsiyete duyarlı kent planları önerilir. Planlama, eşit alan kullanımı ve kadınlara daha fazla hareketlilik sağlayacak cinsiyete duyarlı bir yaklaşımla ele alınmalıdır (Kaypak, 2014, s. 355). Neoliberal politikaların kadınlık ve erkeklik kategorilerini ayrıştırarak, cinslere özgü iş bölümünü dayatması asıl sorunu oluşturur (Hall vd., 2013, s. 16). Geleneksel cinsiyet rollerini koruma çabası olarak görülen bu durum, piyasanın her alanında kendini gösterir ve özel-kamusal mekân ayrımının cinsiyetlere yüklediği rollerle normalleştirilmiş bir mekân ayrışması sorununu beraberinde getirir (Yüceşahin, 2016). Böylece, kadınlık ve erkeklik kategorileriyle uyumlu tasarlanan her şey, kentsel mekâna sızarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini tüm yaşam alanlarına meşrulaştırarak yayar (Yüceşahin & Yazgan, 2020, s. 90).

Bu şekilde ortaya çıkan günlük yaşam pratikleri, cinsiyet rolleri tarafından belirlenir. Bölünmüş kent kavramı bu tartışmada kilit rol oynar. Mackenzie'ye göre feministler, mekânsal sorunların toplumsal temellerini bu kavramla açıklar. Bölünmüş kent, cinsiyete dayalı mekân ayrımını ifade eder; erkekler kamusal ve ekonomik, kadınlar ise özel ve sosyal alanlarla bağdaştırılır (Mackenzie, 2002, s. 260). Feminist hareket, özel-kamusal mekân ayrımını, kadının kamusal alandan dışlanması ve mekânın cinsiyetli olduğu fikri üzerinden tartışmıştır (Zabcı, 2012). Mekânlar arasındaki bu ayrım, cinsiyete dayalı farklılıklarla bağdaştırılmıştır. Feministlerin ana çıkış noktalarından biri kadınların kamusal alana dahil olmasıdır. Ancak günümüzde değişen rollerle "içeri"- "dışarı" ayrımı muğlaklaşmış, evin kadınlara, sokağın erkeklere ait olduğu ayrımın sorunlu boyutları ortaya çıkmıştır (Akşit, 2009, s. 8). Bu nedenle sokak, genellikle erkeklerin çocukluktan itibaren özgürce kullandığı bir ortamdır. Kadınlar için ise sokak, suçun nesnesi olabildiği,

sözlü ya da fiziksel tacize uğrayabildiği, cinsiyetçi ideolojinin yansımalarını gösteren bir mekândır. Kent kuramcıları, mekânı cinsiyet ilişkileri üzerinden inceleyerek kentsel feminizme katkıda bulunmuş ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kentsel yansımalarına odaklanmıştır.

Söz konusu eşitsizliklerin giderilmesinin önünde bazı engeller vardır. Bu engellerden biri kadının konutla ve yeniden üretimle bağdaştırılmasıdır. Kadını kamusal alandan dışlayan toplumsal yeniden üretim anlayışıdır. Bu anlayış evdeki her türlü işi, çocuk ve yaşlı bakımını, sosyal ilişkiler ve toplumsal hayatın sürekliliğini sağlayan işleri kapsar. Cinsiyetçi iş paylaşımından dolayı bu işler daha çok kadınla özdeşleştirilir. Çünkü “kadının uğraş yeri evi”dir. Ancak kadınlar yeniden üretimin uzantısı olarak kamusal alana çıkmakta ve ekonomik hayata dolaylı olarak katılmaktadırlar. Bu durum kamusal (üretim) ve özel (yeniden üretim) alanların birbirinden kesin çizgilerle ayıramayacağını göstermektedir. Özellikle ekonomik hayata doğrudan katılan kadınları, cinsiyetçi iş bölümü yüzünden çifte çoğu zaman üçlü iş yükü taşımaya zorlamaktadır (Cowan, 1985, s. 189).

Bu tür zorlukları sosyo-mekânsal yansılarda görmek mümkündür. Kadınların kent deneyimini sekteye uğratan en önemli faktör, ataerkilliğe dayalı toplumsal güç ilişkileridir. Kadınların kentsel yaşamda var olmasının iki boyutu vardır: eğitim, siyaset, ekonomi gibi yapılarda eşit yer almak ve kentsel mekânda fiziksel olarak bulunmak. Eğitsel, siyasal ve ekonomik etkinliklere katılabilmeleri için kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği engelleri aşması gerekir. Bu da konuttan kentsel hizmetlere kadar bir dizi özel önlemleri zorunlu kılar.

Bu tür önlemlerle kadınlar için kentlerin daha yaşanılır olması, toplumsal cinsiyet rollerinden bağımsız bir kent anlayışını gerektirir. Ataerkilliğin kadınların yaşam alanlarını belirlemesinden hareketle, kentsel görünürlüklerini sağlamak için sosyal ve mekânsal ayrışmanın aşılması önemlidir (Hançer, 2021, s. 232).

Her ne kadar kentsel mekân, bireyin günlük yaşamını kolaylaştıran veya engelleyen sosyal ve kültürel özellikleriyle tanımlansa da (Aktaş, 2017, s. 138), modern hayat, kentteki hareketliliği artırırken bazen de sınırlar. Kafe, restoran, park, tiyatro gibi alanlar, kadın ve erkeği hem özgürleştirir hem de kısıtlar. Türk toplumunda restoranda yemek veya spor salonu kullanımı kadınlar arasında yaygınlaşsa da erkekler bu mekânlara daha önce erişmiştir. Kadınlar ise bu alanları kullanırken taciz gibi güvenlik sorunlarıyla karşılaşmaktadır (Aktaş, 2017, s. 138). Bu nedenle kadınların kent mekânlarına erişimi, eğitim, gelir, sınıf veya bölgeye göre değişir. Ancak tüm kadınlar, erkekler gibi kentten özgürce faydalanamaz ve genellikle “özel alana” sıkıştırılır.

Bu tür “özel alan”lar dışında kalan belli saatler ve mekânlar kadın için dışlayıcıdır. Kadınlar erkeklere göre çalışma ve dışarı çıkma saatlerinde ve yerlerinde erkeklere göre daha seçici davranmak durumundadır. Bu durum kentsel mekânlarda güvenlik kaygısının kadınlar nazarında yüksek hissedildiğini göstermektedir. Erkekler için daha rahat ulaşım sistemleri kısa yoldan erişim imkanları sunarken, kadınlar için aynı durum söz konusu olmamakta kısa yollar güvenlik açısından tercih edilememektedir. Çalışan kadınların ulaşım araçlarını kullanma pratikleri ev ve iş yeri ulaşım saatlerine göre erkeklere göre farklılaşmaktadır. Bu durum ev ve iş yeri süresini uzatmakta ve kadınlar olumsuz etkilenmektedir (Kaypak, 2015, s. 485).

Kent plancıları ve mimarlar, “kadının yeri evidir” kurgusuyla geleneksel aileyi norm alarak kentleri kadınları dışlayıcı ve eve kapatıcı bir formda tasarlarlar (Healey, 2003, s. 519). Feminist literatür, geleneksel kent anlayışının ekonomik ve idari işlevlere odaklanarak kadınların mekân kullanımını göz ardı ettiğini ve bu doğrultuda tasarlanan kentlerin kadınları dış çeperlere ittiğini belirtir (Kurdoğlu, 2011). Kadınlar, şehirleri toplumsal cinsiyet kaynaklı fiziksel, sosyal, ekonomik ve sembolik bariyerlerle deneyimler. Bu bariyerler, erkekler için çoğu zaman fark edilmez çünkü erkekler bunlarla seyrek karşılaşır. Çoğunlukla erkek olan karar vericiler, kentsel politikalardan konut tasarımına, okul lokasyonlarından otobüs koltuklarına, denetimden kar temizlemeye kadar birçok alanda, kadınları nasıl etkilediklerini düşünmeden karar alır. Kentler,

erkeklerin rollerini destekleyip onların deneyimlerini standart kabul ederek planlanır, kadınların günlük yaşamını ve engellerini göz ardı eder (Kern, 2020, s. 19). Yaşam koşullarının zorlaştığı gecekondu ve kenar mahalleri gibi düşük gelir grubunun bulunduğu alanlarda alt yapı hizmetlerinin sağlanamadığı durumlar cinsiyet eşitsizlikleriyle birleşerek kadınları büyük sorunlara maruz bırakmaktadır. Bu durum özellikle kent planlamalarında kadınları gözetilmediği gerçeğini de ortaya koymaktadır. Erkek merkezli kentsel mekân planlamaları kadınlar için dezavantaj yaratırken (Wekerle, 1980, s. 197), kültürel, sosyal ve ekonomik eylemlerini kısıtlar (Fenster, 2005, s. 223). Bu yüzden, kent planlamalarında kadınların gözetilerek kadınların kent haklarını kullanabilmeleri için mekânsal düzenlemelerle kadın dostu kentlerin varlığı önem taşımaktadır. Kadın dostu kentlerin oluşturulması ve kentte kadınların her alanda etkinliğinin sağlanmasının önü açılmalıdır. Yerel ve merkezi yönetimlerin bu bağlamda çalışmalar yürütmeleri önem arz etmekte, özellikle yerelde yapılacak düzenlemelerin kadınların kent deneyimlerinde ciddi fark yaratması beklenmektedir.

Çeşitli iyileştirmelere rağmen kentte var olabilmek, cinsiyete duyarlı mevzuat ve yerel yönetim düzenlemeleriyle mümkün olsa da bu yeterli değildir. Temel engel, özel alana hapseden hane içi rollerdir. Bu nedenle, kadının kentte yer edinilebilmesi için ev içi iş bölümüne yönelik düzenlemeler şarttır. Küçük düzenlemeler dahi sorumlulukları hafifleterek varlığı sağlayabilir. Bu bağlamda, yasal düzenlemeler, yönetici ve plancıların tutumları hayati önem taşımaktadır (Şafak, 2020, s. 32).

Özellikle kentlerin fiziksel düzeni, güvenli kent tasarımıyla şekillendirilmelidir (Chang vd., 2022, s. 2). Örneğin, kamusal alanlarda kameralar eksiksiz yerleştirilmeli, parklar ve spor alanları kadın dostu tasarlanmalı, kaldırımlar uygun yükseklikte olmalı, alt-üst geçitler güvenli hale getirilmeli, toplu taşıma kapasitesi artırılmalı ve gece otobüs seferleri çoğaltılmalıdır. Kadınların ulaşımı için şoförlere eğitim verilmeli, gece otobüsleri durak dışı indirme yapmalı, aydınlatma iyileştirilmeli, mahalle güvenliği güçlendirilmeli, taksi durakları artırılmalı ve hasarlı kaldırımlar düzeltilmelidir (Kalfa vd., 2020).

Kadınların kent yaşamına katılımında bu tür günlük ihtiyaçlarının gözetilmesi, uzun vadeli hedeflerini de olumlu etkiler. Bu nedenle, kadınların kentteki problemlerini gideren, taleplerini karşılayan ve özellikle evden çıkmalarını kolaylaştıran kentsel hizmet yaklaşımlarının tartışılması bir ihtiyaçtır (Şafak, 2020, s. 32). Kadınlar ve kız çocukları gibi dezavantajlı kesimlerin kamusal alanda günlük yaşamlarını devam ettirebilmeleri için fırsat eşitliği şarttır. Caddeler, sokaklar, çalışma ve eğlence mekânlarının kadın odaklı denetlenmesi, sorunların giderilmesine olanak tanır (Aktaş, 2017, s. 88). Kentler, herkesin erişimine açık, kapsayıcı ve zengin mekânlar olarak planlanmalıdır (Erdönmez & Çelik, 2016). Kentlilerin ilişkileri kentsel katılımın temelini oluşturduğundan, kadınların artık aktif katılım isteği doğrultusunda, kentsel politikalar yerel yöneticiler ve tüm kentlilerin iş birliğiyle oluşturulmalıdır (Kaypak, 2014, s. 345). Kentlerin her imkanını aktif bir şekilde kullanan kadınlar sosyal, siyasal ve ekonomik yaşamda güçlenerek hem bireysel hem de toplumsal refahın yükselmesini sağlayacaktır. Kadınların güçlendirilmesi toplumun gelişmesinin ön koşuludur.

Kadınların güçlendirilmesi ifadesi, toplumsal cinsiyet bağlamında onların hem kamusal hem de özel yaşamlarında tercih yapabilme ve kararlara katılma kapasitelerini artırmayı ifade eder (Stromquist, 2003, s. 14). Bu durum, genel olarak fırsat eşitliği ve karar alma süreçlerine katılımı işaret eder (Bharti, 2020, s. 618). Kadınların kentle gerçek anlamda bir ilişki kurması ancak onunla bütünleşmeleri ve onu bizzat deneyimlemeleriyle mümkün olur (Kaypak, 2009). Toplumun en kırılgan kesimlerinden olan kadınların güçlendirilmesi, yoksullukla mücadelede kritik bir faktördür. Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini göz ardı etmek, toplumun gelişmişliğini ve refahını olumsuz etkiler (OECD/ILO, 2019, s. 21).

Kentlerin cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi, kent haklarının gözetilmesi, toplumsal kalkınmanın ve huzurun sağlanmasında kentlerin belirleyici rol oynadığı yukarıda ayrıntılarıyla ortaya koyulmuştur. Kırsalda cinsiyet eşitsizliğinin yarattığı durumların ortaya konulması da bu noktada anlamlı olacaktır.

5. Kırsal Alanlar ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Kadınlar, pek çok ülkede dezavantajlı grup olarak görülür ve hem şehirlerde hem kırsalda çeşitli engellerle karşılaşır. Ataerkil yapılar ve cinsiyet rolleri, kadınların iş, eğitim, mülkiyet ve karar süreçlerine katılımını kısıtlar. Bu durum özellikle kırsal alanlarda daha belirgin bir düzeyde görülür ve kadınların kırsalla olan ilişkisinde cinsiyet eşitsizliği önemli bir etken olarak karşımıza çıkar.

Kırsalda ataerkil değerler, kadın ve erkek kimliklerini inşa ederek kuşaklar arası geçişi yönlendirmekte ve zıt kutuplar üzerinden bir anlam ve söylem dünyası kurmaktadır. Kadının kırsaldaki deneyimleri bu değerlerle biçimlenmektedir. Kırsal bölgelerde kadınların yaşadığı sorunların temelinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ataerkil değerlerin etkisi vardır. Bu değerler, geleneksel cinsiyet rollerini pekiştirerek kadının kendi yaşamı üzerinde söz sahibi olmasını zorlaştırır. Kadın emeği değersiz görülürken, sağlık, eğitim ve kendi bedeni üzerindeki kontrol gibi haklara erişim de sınırlandırılmaktadır (Ülker, 2013, s. 3).

Kırsalda kadınlar, toplumsal cinsiyetten kaynaklanan ve kalıplaşmış olan bakış açısı içinde gelişmeye ve görünür olmaya çalışma mücadelesi vermektedir. Kırsalda cinsiyet eşitsizliği kentlerle bazı noktalarda benzerken bazı durumlar ise kırsalın coğrafi özellikleri ve kendine has unsurları nedeniyle farklılaşmaktadır. Bu noktada kır ve kırsala has unsurların belirtilmesi kırsal mekânla kadın ilişkisinin ortaya konulmasında gereklilik taşımaktadır.

Köy; nüfusun az olduğu, birincil ilişkilerin yaygın görüldüğü ve geçim kaynakları tarım ve hayvancılık olan yerleşim birimidir. Kırsal alanlar, 1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanunu kapsamında, "Nüfusu 2000'den aşağı yerleri köy olarak tanımlanırken, nüfusu 2000 ile 20 000 arasında olan yerler kasaba ve 20 000'den fazla nüfusu olan yerleşimler ise şehir olarak tanımlanmaktadır.

Kırsal toplum ekonomik olarak tarıma dayalı olup ataerkil aile ve toplumsal kodların gelenekler çerçevesinde şekillendiği bir yapı özelliği taşımaktadır. Bu toplumlarda ilişkilerin yüz yüze, aile ve akrabalık ilişkilerinin güçlü ve kente göre kadercı bir toplum anlayışının hakimdir (Güreşçi, 2018, s. 122).

Kırsalda kadın ve erkeğin günlük yaşamda fiziksel olanakları kullanmadaki eşitsizlikleri, geleneksel aile yapısından kaynaklanmakta ve bu anlayış mekâna da yansımaktadır. Osmanlı'da kırsalda köy, kentte mahalle yaşamı belirlerdi. Mahallelerdeki avlulu evler, mahremiyeti korumak için pencereleri avluya dönük inşa edilirdi (Aktaş, 2017, s. 140). Dar sokaklar ve dehlizlerle çevrili mahallelerde, avlulara ayrılan alanlar sokakları daraltır, çıkmaz sokaklar çoğalırdı. Çağdaş kentler, sokakları insan hareketini kolaylaştıracak şekilde bağlarken, geleneksel yerleşimler aile mahremiyeti ve güvenliğini önlemekteydi (Aytaç, 2014, s. 301). Günümüzde de özellikle kırsal alanlarda aile ve güvenlik kaygıları doğrultusunda benzer mekânsal özelliklerin korunduğu gözlenmektedir.

Kırsalda kadın, ev hizmetleri ve bakım hizmetlerini sunmanın yanında etkin bir şekilde hayvansal ve bitkisel üretime de katılmaktadır. Ancak kadın gerek konut ve çevresinde gerekse konut dışı üretimde harcadığı emeklerin karşılığını alamamaktadır. Kadınlar, fark edilebilirlikleri noktasında dahi sorunlar yaşamaktadır. Bu görünmez emek kadını yoksullaştırmakta ve yoksunlaştırmaktadır (Yiğit & Öcal Kara, 2023).

Özellikle tarımsal alanlarda yoğun bir mesai harcamakta olan kadınlar bu alanda da cinsiyet eşitsizliğiyle karşılaşmaktadır. Kırsalda kadının güçlenmesindeki engellerden birini bu durum oluşturmakta ve kadınlar bu engeli aşmak için de ayrıca çaba göstermekte, çoğu zaman başarılı olamamaktadırlar.

Kırsal kesimde tarım ve hayvancılıkla uğraşan kadınlar, çoğunlukla ücretsiz aile işçisi olarak çalışmakta; emekleri görünmez, çalışmaları ise kayıt dışı ve güvencesiz kabul edilmektedir (Ersöz, 2016, s. 71-72). Erkeklerin üretimi değerli görülürken, kadınların ev içi emeği toplumsal olarak daha az kıymet görmektedir. Kadınlar hem bakım sorumluluklarını yerine getirmekte hem de formel veya enformel alanlarda çalışarak aile bütçesine katkı sağlamaya çalışmaktadır. Özellikle düşük ücretli, yarı zamanlı veya ev

temelli işler, annelik ve ev kadınlığı rollerini sürdürmek zorunda kalan kadınlar için daha erişilebilir görünmektedir (Özbay, 2019, s. 211). Bu koşullar, kadınların iş ve aile rollerini dengelemeye çalışırken ciddi bir yük altına girmelerine ve sıklıkla rol çatışmaları yaşamalarına yol açmaktadır (Saritaş, 2025, s. 352).

Kırsalda üretim süreçlerini yönlendiren erkek ise, ataerkil yapının temsilcisi olarak toplumsal ilişkilerde belirleyici konumdadır (Buz, 2009, s. 44). Erkeğin belirleyici olduğu alanlar sadece tarımsal üretimde değil eğitim, sağlık, iş gücüne katılım, karar verici mekanizmalara erişim, girişimcilik, güvenlik gibi farklı alanlarda da görülmektedir. Bu yaklaşım kırsalda kadının toplumsal cinsiyetten kaynaklanan eşitsizlikler yaşamasının sebebini oluşturmaktadır. Türkiye’de kırsal alanlarda toplumsal ve ekonomik kalkınmanın önündeki engellerden birini bu durum oluşturmaktadır. Kırsalda kadına engel olan durumlar, toplumsal ve ekonomik gelişmeye de engel teşkil etmektedir.

Kırsalda kadının güçlenmesi, sosyal, kültürel ve ekonomik haklarla toplumsal yaşamda eşit rol alması ile mümkün hale gelir. Kırsalda kalkınma, kadınların toplumsal yaşama tam katılımıyla mümkün olur. Bu nedenle yerel özellikler gözetilerek kadın girişimciliği ve örgütlenmeye yönelik çalışmalar teşvik edilmelidir (Öcal Kara, 2025, s. 216).

Çeşitli teşviklere rağmen bu durumun gerçekleşmesi kırsal alanlarda çeşitli bariyerler yüzünden zordur. Bu nedenle, kentteki kadınların mekânsal konum ve mücadeleleri, farklı bir coğrafya ve perspektifle ele alınmalıdır. Bu noktada kırsal ve kentsel alanlardaki farklılıklar kadının konumunun anlamlandırılması açısından önem taşımaktadır.

Bu farklılıklara değinmek gerekirse; köylerde nüfus az ve benzer, kentlerde kalabalık ve çeşitlidir. Köyde nüfus doğurganlıkla, kentte göçle büyür. Köy ekonomisi tarım ve hayvancılığa, kent ekonomisi sanayi ve hizmetlere odaklanır. Köylerde cinsiyete bağlı iş bölümü, kentlerde uzmanlaşmış meslekler öne çıkar. Köyde akraba ve komşuluk bağları, kentte resmi ilişkiler baskındır. Köylerde statü değişimi zor, kentlerde yaygındır. Köyde gelenekler, kentte yasalar düzeni sağlar. Köyde mekanik, kentte organik dayanışma vardır. Köyler tutucu, kentler yenilikçi bir kültüre sahiptir. Doğal afetler, doğaya bağımlı köyleri kentlerden daha çok etkilemektedir (Kaypak, 2019, s. 313).

Kırsal-kentsel farklar, ataerkil yapı, nüfus çeşitliliği, etnik ve dini ayrımcılık, ailenin ekonomik durumu ve kamu kaynaklarının yetersizliği, eğitimde eşitlik önünde engeldir. Kaynakların adaletsiz dağılımı, kırsal bölgeleri daha çok dezavantajlı bırakır (Çakır, 2008; Yavuz, 2015). Geleneksel yapı ve uğraşlar nedeniyle kırsal alandaki kadınlar, kentteki hemcinslerinden farklı bir yaşam sürmektedir. Kırsalda yaşayan kadınlar, ücretsiz ev işçiliğinin yanı sıra tarım ve tarım dışı alanlarda üretim yaparak haneye gelir sağlayan faaliyetlerde de aktif rol alır (Semerci & Şaşmaz Kaylı, 2022, s. 127).

Kırsalda kadınlar, ataerkil değerler ve geleneksel cinsiyet rolleri nedeniyle birçok alanda kentlere kıyasla daha dezavantajlıdır. Kırsalda kadın yoksulluk, eğitim, sağlık, istihdam ve mülkiyet gibi konularda kısıtlanmakta, ekstra sorumluluklar üstlenmektedirler. Kentlerde de benzer sorunları yaşayan kadınların kırsalda kadının konumlandırılması ve haklarına erişim durumları kentte göre daha geri düzeydedir. Kentlerde cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan sorunlarda mücadele alanları ve farklı seçeneklerin varlığı söz konusu iken kırsalda bu imkanların sınırlı olması dezavantaj yaratmaktadır.

6. Toplumsal Cinsiyetin Kentsel ve Kırsal Mekân Üzerindeki Kısıtlılıkları, Sınırları ve Baskı Unsurları

Kadın emeğinin günümüz dünyasında ve Türkiye’de ciddi bir oranda ev içinde kullanıldığı görülmektedir. Kadın çalışma hayatında hangi pozisyonda yer alırsa alsın, ev kadınlığı sorumluluğunu sürdürmektedir. Kadın ev kadınlığı ortak paydası altında ev içinde ya da dışında, kırdan veya kentte, tarımda, hizmet sektöründe, sanayide çok farklı sorumluluklar üstelenerek yaşamını sürdürmektedir (Korkmaz & Uçar Tüfekçi, 2007, s. 38). Hem ev içi sorumlulukları hem de üretim faaliyetlerini üstlenmeleri, kadınların çifte

mesai yapmalarına yol açmakta; buna rağmen birçok kadın bağımsız bir gelire sahip olamamaktadır (Ulutaş, 2009, s. 27). Toplumun cinsiyet rolleri, kadınları eşitsizliğe iterek istihdamlarını sınırlamaktadır. Kız çocuklarının eğitime ket vurulması, kadınların iş hayatına katılımının engellenmesi, meslek seçimlerinde zorlanması, ev veya çocuk bakım yükümlülüklerinin çalışmayı kısıtlaması, kadınların sosyal ve ekonomik rollerini destekleyen politika ve yasaların yetersizliği, kadınların eşitsizlik yaşamasına ve istihdamda geri planda kalmasına yol açmaktadır (Çakır, 2011, s. 75).

Türkiye’de kadınların kentsel kamusal alandaki yeri ve talepleri net olarak tanımlanmamış, geçmişten gelen belirsizlik devam etmektedir. Kadınlar, ataerkil ve muhafazakâr toplum düzeninde ev ile özdeşleştirilirken, bu alan bazen sembolik bir “hapishane”ye dönüşmektedir. Kentsel politikalar, sıkı cinsiyet rollerini pekiştirerek kadınların görünmezliğini sürdürmektedir.

Toplumsal ilişkiler ve yazılı olmayan normlar aracılığıyla kadınlara yönelik olumsuz söylemler üretilmekte ve bu söylemler mekânların kimliklendirilmesinde etkili olmaktadır. “O saate orada ne işi vardı?” ifadesiyle öne çıkan bu yönlendirme, kadınların kentteki mekânsal davranışlarını kontrol eden, toplumdaki kaynaklanan bir müdahaledir. Cinsiyetçi ideolojiler; korku, utanç ve namus kavramları üzerinden kamusal alanlardan kadınları dışlayarak onları eve hapseder (Walby, 2014, s. 220). Sonuç olarak, kadınlar mekânsal pratiklerini sadece sınırlandırılmış ve kendilerine özgü alanlarda gerçekleştirebilmektedir. Erkeğe ait özgür mekânlar bulunurken, kadınlara yönelik alanların (ev, kurslar, türbeler) sayısı oldukça sınırlıdır (Yücesahin & Yazdan, 2017, s. 103). Bu noktada kamusal ve özel alan arasındaki sınırlar katılaşmakta, kent mekânı erkek egemen şekilde yeniden düzenlenmektedir. Bu sorunun aşılması için mekânın cinsiyetten arındırılarak toplumsal kullanıma açılması ve kadınların kendi söylemlerini oluşturabileceği kentsel politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Kadınların mekânı eşit kullanabilmesi, merkezi ve yerel yönetimlerin özgürleştirici politikalar uygulamasıyla mümkün olacaktır (Çamur & Özüdü, 2017, s. 252).

Kadın haklarına yönelik düzenlemeler, sağlıklı ve işlevsel bir kent oluşumuna katkı sağlar. Kentsel mekânda cinsiyet eşitliğini gözetken planlama ve uygulamalar hayata geçirilmelidir. Yerel yönetimlerin cinsiyet eşitliğine öncelik vererek kent yönetimi yapması önemlidir. Cinsiyet körü planlamaların engellenmesi ve kadınların kentteki haklarının güvence altına alınması gerekmektedir. Ayrıca, özel ve kamusal alanlarda eşitlikçi bir cinsiyet kültürünün benimsenmesi, kentte toplumsal cinsiyet eşitliğinin somutlaşması için temel bir adımdır. Böylece, hak temelli eşitlikçi düzenlemelerle refah toplumu mümkün olacaktır (Tosun & Hiçdurmaz, 2022, s. 2168). Toplumsal cinsiyetin yerel plan ve programlara entegre edilmesi, yani ana akımlaştırılması, kadınların kentsel mekândaki varlığını dikkate alan yerel hizmet politikalarının temelini oluşturur. Bu süreç, kadın ve erkeğin siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve yasal durumlarının analiz edilmesini ve buna uygun politika geliştirilmesini gerektirir (Şimşek, 2021, s. 13).

Kentte ya da kırsalda yaşam hakkı kadın ve erkeğe eşit imkânlar sunmaktadır. Bu duyarlılıkla kent planlamaları yapılmalı ve uygulanmalıdır. Kadın ve erkeğe eşit imkanlar sunan, toplumsal cinsiyete duyarlı kent planlamaları daha katılımcı ve toplumsal adaleti sağlayıcı nitelikte olacaktır. Yaşadığı alanın bir üyesi olarak kadın, birey olarak var olma olanaklarının tümüne sahiptir. Başta yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, yasal ve yönetsel politika üreticileri, tüm paydaşlar ve merkezi yönetim, kadın olgusuna cinsiyet temelli ayrımlardan arındırılmış olarak ve fırsat eşitliği yönünde çalışmalar gerçekleştirerek konuya yaklaşmalıdırlar. Bu kapsamda oluşturulan kentsel alanların, kadın dostu kentler ortaya koyacağı ve kadının kent içindeki haklarının tamamına erişebilmesi açısından fırsat sunacağı beklenmektedir.

7. Sonuç

Bu çalışma kadınların kent ve kırsal alanlarla kurdukları ilişkilerin toplumsal cinsiyet temelli yapı ve dinamikler ışığında nasıl şekillendiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Kentler ve kırsal alanlar yalnızca fiziki mekânlar değil; aynı zamanda sosyal, kültürel ve

ideolojik kodların kadınlar ve erkekler üzerinde farklı etkiler doğurduğu toplumsal inşa alanlarıdır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların kamusal ve özel alanlardaki görünürlüğünü, erişimlerini, fırsatlara katılımını ve karar alma süreçlerindeki yerini doğrudan belirlemektedir. Kadınlar kentlerde ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama katılma noktasında çeşitli yapısal ve kültürel engellerle karşılaşırken, kırsalda ise geleneksel normlar ve ataerkil değerler daha belirleyici bir kısıtlama mekanizması oluşturmaktadır.

Türkiye, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından uluslararası göstergelerde düşük sıralarda yer almakta ve bu durum, kadınların kent ve kırsal alanlardaki deneyimlerini doğrudan etkilemektedir. 2024 Dünya Ekonomik Forumu Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu'na göre Türkiye, 146 ülke arasında 127. sırada yer almış ve özellikle ekonomik katılım, iş gücüne erişim ve siyasi temsil alanlarında ciddi gerileme yaşamıştır. Bu veriler, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yapısal ve kültürel boyutlarının Türkiye'de hâlâ derin bir sorun olduğunu göstermektedir.

Kadınların mekânsal deneyimleri, sadece cinsiyet temelli rol dağılımıyla değil, aynı zamanda sosyoekonomik durum, eğitim düzeyi, medeni hâl gibi çok katmanlı değişkenlerle de şekillenmektedir. Kent hakkı ve kamusal mekân kullanımına dair teorik yaklaşımlar, kadınların kentte eşit vatandaş olarak var olabilmeleri için özgürleştirici politikaların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, feminist kentsel politika önerileri, kadın dostu şehir planlamaları ve cinsiyete duyarlı hizmet sunumları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin mekânsal düzlemde sağlanmasına yönelik kritik adımlardır.

Sonuç olarak, toplumsal cinsiyetin kent ve kır üzerindeki etkilerini ortadan kaldırmak için yalnızca mekânsal planlamada değil, aynı zamanda sosyo-kültürel dönüşüm süreçlerinde de eşitlikçi ve kapsayıcı politikalar üretilmelidir. Bu politikalar, kadınların hem bireysel hem kolektif düzeyde güçlenmelerini desteklemeli, onları özel alanla sınırlayan normları dönüştürmeli ve kentin tüm olanaklarına erişimlerini garanti altına almalıdır. Kadınların toplumsal yaşamın her alanında eşit temsiliyeti ve katılımı sağlanmadan, kentlerin ve kırsal alanların adil ve sürdürülebilir bir biçimde dönüşmesi mümkün değildir. Toplumsal bakış açısı köklü bir değişim geçirmediği sürece, benzer durumların ne yazık ki devam edeceği gerçeği kuvvetli bir öngörüdür. Kadınların yaşadığı sorunların çözülmesi, mevcut durumlarının iyileştirilmesi, sosyal ve ekonomik yaşamdaki konumlarının güçlendirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin tüm alanlarda sağlanması ve bu yönde çalışmaların yapılmasıyla mümkündür.

Kırsal ya da kentsel mekânlarda toplumsal cinsiyet ayrımının olduğu, geleneklerin ve kültürel değerlerin bu doğrultuda şekillendiğinin farkında olunması, konunun gerçek boyutlarıyla saptanması noktasında önemli bir husustur. Toplumsal farkındalık, cinsiyet eşitsizliğinin her alanda ortadan kaldırılması, kadını dışlayıcı ve pasif gösteren, ev içinde ve aile kapsamında ele alan, kamusal alandan çeken, karar verme mekanizmalarında bulundurmeyen, eğitim, hizmet ve fırsat eşitliği sunmayan bakış açısından uzaklaşılması ve vazgeçilmesi açısından hayati önem taşımaktadır. Bu durum toplumsal bir sorun olup ancak toplum desteğiyle bertaraf edilebilir.

Kaynakça

- Akşit, E. E. (2009). Haydi kızlar okula: kızların eğitimi, kadınların bilgisi ve kamusal alan tartışmaları. *Toplum ve Bilim*, 114, 7-26.
- Aktaş, G. (2017). Kadın açısından kente ilişkin mekân pratikleri. *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 137-149.
- Aktaş, G. (2017). Kadınların kent yaşamında karşılaştığı sorunlara ilişkin bir alan çalışması: Denizli örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 27, 85-114.
- Alkan, A. (2009). Cinsiyet dinamiklerinin peşinden mekânın izini sürmek. A. Alkan (Der.), *Cins cins mekân* (7-35). Varlık Yayınları: İstanbul.
- Beasley, C. (2005). *Gender and sexuality: critical theories. Critical Thinkers*, Sage: London.

- Bharti, N. (2021). Role of cooperatives in economic empowerment of women: A review of Indian experiences. *World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development*, 17(4), 617-631. <https://doi.org/10.1108/WJEMSD-07-2020-0095>.
- Bhasin, K. (2003). *Topluşsal cinsiyet bize yüklenen roller*. K. Ay (Çev.). Kadav Yayınları: İstanbul.
- Buz, S. (2009). Göç ve kentleşme sürecinde kadınların görünürlüğü. *Aile ve Toplum Bilim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5(17), 40-50.
- Chang, J., Choi, J., An, H., & Chung, H. (2022). Gendering the smart city: A case study of Sejong City, Korea. *Cities The International Journal of Urban Policy and Planning*, 120, 1-11.
- Chanter, T. (2019). *Topluşsal cinsiyet*. M. Erguvan (Çev.). Fol Kitap: Ankara.
- Connell, R. W. (1998). *Topluşsal cinsiyet ve iktidar: toplum, kişi ve politika*. C. Soydemir (Çev.). Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Cowan, R. S. (1985). Industrial revolution in the home. D. MacKenzie & J. Wajcman (Ed.), *The social shaping of technology* (181-201). Milton Keynes UK: Open University Press.
- Çakır Hanbay, E. (2011). Kadın istihdamında yerel yönetimlerin rolü, görevleri ve sorun alanları. *Kadın İstihdamı ve Sorun Alanları TEPAV Kadın Emeği Konferansı*, 3 Mayıs 2011, Ankara.
- Çakır, Ö. (2008). Türkiye’de kadının çalışma yaşamından dışlanması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31, 25-47.
- Çamur, K. Ç., & Özuduru B. (2017). Kentsel mekân, planlama ve kadın: Ankara üzerinden bir değerlendirme. *Topluşsal Cinsiyet ve Kent-Mekân Sempozyumu*. Ankara Barosu Eğitim Merkezi, 11-12 Mart 2017.
- Demirgöz Bal, M. (2014). Topluşsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 15-28.
- Durkheim, E. (1994). *Sosyolojik metodun kuralları*. E. Aytekin (Çev.). Sosyal Yayınlar: İstanbul.
- Ecevit, Y. (2021). *Topluşsal cinsiyet eşitliğinin temel kavramları eğitim materyali*. Ceid Yayınları: Ankara.
- Erdönmez, E., & Çelik, F. (2016). Kentsel mekânda kamusal alan ilişkileri. *TÜBA-KED*, 14, 145-163.
- Erkan, E. N. (2006). *Topluşsal cinsiyet perspektifinden kentsel eşitsizlik*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eroğlu, F., & İrdem, Ş. (2016). Topluşsal cinsiyet ayrımcılığı ve yönetim kademelerindeki yansımaları. *Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*, 3(2), 11-35.
- Ersöz, G. A. (2016). *Topluşsal cinsiyet sosyolojisi*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Fenster, T. (2005). The right to the gendered city: different formations of belonging in everyday life. *Journal of Gender Studies*, 14(3), 217-231.
- Flanagan, W. G. (1993). *Contemporary urban sociology*. Cambridge University Press: New York.
- Giddens, A., & Sutton, W. P. (2014). *Sosyolojide temel kavramlar*. A. Esgin (Çev.). Phoenix Yayınları: Ankara.
- Gök, M. (2016). Türkiye’de toplumsal cinsiyet ve tabakalaşma. L. Sunar (Ed.), *Türkiye’de toplumsal tabakalaşma ve eşitsizlik* (341-366). Matbu Kitap: İstanbul.
- Gönenç, A. Y. (2006). Fransa’da ve Türkiye’de kadın hareketleri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 63-80.
- Gross, E. (1994). What is feminist theory?. H. Crowley & S. Himmelweit (Eds.), *Knowing women feminism and knowledge* (355-369). Cambridge: Polity Press.
- Güreşçi, E. (2018). Türkiye’de kırsal göç kararında cinsiyet faktörü üzerine bir yaklaşım. 2. *Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi*, 4-5 Mayıs 2018, Ankara.
- Hall, S., Massey, D., & Rustin, M. (2013). After neoliberalism: analysing the present. *Soundings: A Journal of Politics and Culture*, 53, 8-22.
- Hançer, A. (2021). Kentsel feminizm perspektifinden kadınların kent alanındaki görünürlüğü. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Topluşsal Cinsiyet Dergisi*, 5(2), 230-243.
- Harvey, D. (2013). *Asi şehirler: Şehir hakkından kentsel devrime doğru*. A. D. Temiz (Çev.). Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Healey, P. (2003). Planning in relational space and time: Responding to new urban realities. G. Bridge & S. Watson (Ed.), *A companion to the city* (517-530) Blackwell Publishing: Malden.
- Hyde, C. (2005). Feminist. *Community Practice*. Chapter 19, 361-368.
- Kalfa, A., Aytekin, B. S., & Dinç, Z. Ö. (2020). Kent içi ulaşımın cinsiyeti: Ankara örneği. A. Alkan (Der.), *Cins cins mekân* (217-242). Varlık Yayınları: İstanbul.

- Kaypak, Ş. (2009). Küreselleşme sürecinde kentsel değişim ve kadına yansımaları. *Uluslararası Multidisiplinler Kadın Kongresi*, İzmir, 13-16 Ekim 2009.
- Kaypak, Ş. (2014). Toplumsal cinsiyet bakış açısından kente bakmak. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(1), 344-357.
- Kaypak, Ş. (2015). *Toplumsal cinsiyet açısından kadın ve kentli hakları Türkiye’de ve dünyada kadın araştırmaları*. Çukurova Üniversitesi Basımevi: Adana.
- Kaypak, Ş. (2019). Kırsaldan kente göç ve toplumsal değişimde kadının yeri. *Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları II. 2. Çukurova Kadın Çalışmaları Kongresi*, KADAUM, Çukurova Üniversitesi Yayını, Adana, 28- 30 Kasım 2018, ss. 310-322.
- Keleş, R. (2006). *Kentleşme politikası*. İmge Kitabevi: Ankara.
- Keleş, R., & Mengi, A. (2017). *Kent hukuku*. İmge Kitabevi: Ankara.
- Kern, L. (2020). *Feminist şehir*. B. S. Aydaş (Çev.). Sel Yayıncılık: İstanbul.
- Korkmaz, A., & Tüfekçi, N. U. (2007). Çalışma hayatında tarımda kadın ve sorunları: Ağlasun ilçesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 37-61.
- Koyuncu, A. (2011). Sosyoloji kuramlarında kent. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 25, 31-55.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın üretimi*. I. Ergüden (Çev.). Sel Yayıncılık: İstanbul.
- Lefebvre, H. (2016). *Şehir hakkı*. I. Ergüden (Çev.). Sel Yayıncılık: İstanbul.
- Lefebvre, H. (2018). *Şehir hakkı* (3. Basım). I. Ergüden (Çev.). Sel Yayıncılık: İstanbul.
- Leyla, Ş. (2006). Yeni sosyal hareketler bağlamında Türkiye’de kadın. *Ege Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 15(1), 33-52.
- Mackenzie, S. (2002). Kentte kadınlar. 20. yüzyıl kenti (A. Alkan, B. Duru (Çev.), 249-283), İmge Yayınevi: Ankara.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji sözlüğü*. O. Akınhay & D. Kömürcü (Çev.). Bilim ve Sanat Yayınları: Ankara.
- Mumford, L. (2000). What is a city?. R. T. LeGates & F. Stout (Ed.), *The city reader*, Routledge: London and New York.
- Nalbant, F., & Korkmaz, T. (2019). Feminist teori temelinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin Türkiye bağlamında değerlendirilmesi. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 165-186.
- OECD (2025). Tackling vulnerability in the informal economy. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/05/tackling-vulnerability-in-the-informal-economy_721e447c/939b7bcd-en.pdf (Erişim Tarihi: 20. 03. 2025).
- OECD/ILO (2019). *Tackling vulnerability in the informal economy, development centre studies*. OECD Publishing: Paris.
- Oglesby, C., & Hill, K. (1993). *Gender and sport, handbook of research on sport psychology*. Macmillian Publishing Company: New York.
- Öcal Kara, F. (2025). Türkiye’de kırsal alanda kadının güçlenmesinin önündeki engeller. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 11(1), 216-227.
- Özbay, F. (2019). *Kadın emeği: seçme yazılar*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Sarıtaş, S. (2025). Kırsalda kadın fabrika işçilerinin iş ve aile yaşam dengesi: Balıkesir ili örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 13(42), 349-369.
- Schmid, C. (2014). Henri Lefebvre, kent hakkı ve yeni metropol anaakımı. P. M. Brenner & M. Mayer (Ed.), *Kâr için değil halk için: Eleştirel kent teorisi ve kent hakkı* (A. Y. Şen (Çev.)). Sel Yayıncılık: İstanbul.
- Semerci, Ö. K., & Şaşman, K. D. (2022). Kırsal alanda yaşayan kadınların söylemleri üzerinden kadınlık kimliklerinin kuruluşu-Manisa örneği. *Sosyoloji Dergisi*, 43, 125-154.
- Simmel, G. (1996). *Metropol ve zihinsel yaşam cogito, kent ve kent kültürü sayısı*. B. Ö. Düzgören (Çev.). Yapı Kredi Yayıncılık: İstanbul.
- Stoller, R. J. (1968). *Sex and gender*. Hogarth Press: London.
- Stromquist, N. P. (2003). The theoretical and practical bases for empowerment. D. B. Rao & D. P. Rao (Eds.), *Women, education and empowerment* (13-27). India: Discovery Publishing House.
- Şafak, G. N. (2020). Nevşehir’de kadınların kent deneyimi üzerine bir inceleme. *Fe Dergi*, 12(1), 30-43.
- Şimşek, D. Ç. (2021). Yerel hizmetlerde cinsiyet duyarlılığı: Türkiye’ye yönelik bir değerlendirme. 2. *Toplumsal Cinsiyet Kent ve Mekân Sempozyumu*, 12 Mayıs 2019, Ankara.

- Tosun, M., & Hiçdurmaz, Z. (2022). Toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların kent hakkı üzerine bir değerlendirme. *İdeal Kent Dergisi*, 37(13), 2152-2174.
- Ulutaş, Ç. Ü. (2009). Yoksulluğun kadınlaşması ve görünmeyen emek. *Çalışma ve Toplum*, 2(21), 25-40.
- UNICEF (2017). Gender equality: Glossary of terms and concepts. <https://www.unicef.org/rosa/media/1761/file/Gender%20glossary%20of%20terms%20%20and%20concepts%20.pdf> (Erişim Tarihi: 12. 02. 2025).
- Ülker, E. U. (2013). *Kırsal alanda kadın girişimciliğine etki eden faktörler ve Tekirdağ ilinde mevcut durumun belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Walby S. (2014). *Patriyarka kuramı*. H. Osmanoğlu (Çev.). Dipnot Yayınları: Ankara.
- Weber, M. (2000). *Şehir: Modern kentin oluşumu*. M. Ceylan (Çev.). Bakış Yayınları: İstanbul.
- WEF (2025). Global Gender Gap 2024. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf (Erişim Tarihi, 20. 05. 2025).
- Wekerle, G. R. (1980). Women in the urban environment. *Journal of Women in Culture and Society*, 5(3), 188-214.
- WHO (1998). *Gender and health*. Technical Paper: Switzerland.
- Wirth, L. (1935), Urbanism as a way of life. *American Journal of Sociology*, 44(1), 1-24.
- Wirth, L. (2002). Bir yaşam biçimi olarak kentleşme. 20. yüzyıl kenti (A. Alkan & B. Duru (Çev.), 77-106). İmge Yayınevi: Ankara.
- Wisnes, J. Z. (2021). Sustainable urban rights. *Eco Cities*, 2(2), 1-18.
- Yavuz, Ş. (2015). Ataerkil egemen erkeklik değerlerinin üretiminde kadınların rolü: Trabzon örneği. *Fe Dergi*. 7(1), 117-130.
- Yaylı, H., & Eroğlu, G. (2015). Yerel katılım bağlamında Türkiye’de kadın temsili. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, (Özel Sayı 3), 504-524.
- Yücesahin, M. M., & Yazgan, P. (2017). Kentler toplumsal cinsiyetsiz değildir: Türkiye’de kentsel mekânın üretiminin feminist bir eleştirisi. *Kadın/Woman 2000*, 18(1), 85-106.
- Zabcı, F. (2012). Kamusal alan. https://www.academia.edu/10102498/Kamusal_Alan (Erişim Tarihi: 01.10.2024).

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Etik Onay: Yoktur.

Yazar Katkısı: Fatma ÖKDE (%100)

Conflict of Interest: None

Funding: None

Ethical Approval: None

Author Contributions: Fatma ÖKDE (%100)

The Impact of Gender in Urban and Rural Areas

Fatma Ökde

Extended Summary

This study is a comprehensive and critical literature review that meticulously analyzes the multifaceted impacts of gender inequality on women's lives in both urban and rural settings. The study underscores that despite women's increasing integration into the fabric of social and working life globally, they persistently encounter a myriad of limitations and forms of discrimination rooted in deeply entrenched gender roles and patriarchal structures. This extended summary aims to provide a thorough exposition of the study's core arguments, theoretical underpinnings, methodological approach, key findings, and overarching conclusions, with a particular focus on elucidating the complex and often divergent gender dynamics that shape women's experiences across urban and rural landscapes.

The foundational premise of the study is that women, irrespective of their geographical location, constitute an indispensable component of societal and economic life. However, it critically asserts that gender inequality remains a pervasive challenge in both urban and rural environments, compelling women to continuously strive for the recognition of their rights and to enhance their visibility within these spheres. The primary objective of this research is to scrutinize women's interactions and relationships with their physical and social environments—be it a bustling city or a serene countryside—through a rigorous gender-sensitive lens. By doing so, the study endeavors to demonstrate how the societal roles traditionally ascribed to women severely restrict their agency and access, often preventing them from fully benefiting from the resources and opportunities available in urban and rural spaces. Furthermore, it highlights the pervasive discrimination women face in various domains. A central problematic identified is the disadvantaged position of women in social, economic, and political arenas, where they consistently encounter obstacles in decision-making processes, access to essential services, seizing and utilizing opportunities, and meaningful participation in the labor force. This often leads to a continuous erosion of their fundamental rights. Within this analytical framework, the study seeks to ascertain how the meanings attributed to spaces for women and men, informed by prevailing gender norms, dictate the nature of the relationships between different gender dynamics and these specific environments. The methodological backbone of the study is a comprehensive literature review, drawing upon a diverse range of academic sources to construct its arguments.

The study extensively explores the intricate relationship between gender and space, positing that physical environments like cities and rural areas are not merely inert backdrops but are dynamic arenas where social relations, power imbalances, and inherent inequalities are vividly expressed and reinforced. While both urban and rural settings ostensibly offer a shared living environment for both genders, the research reveals a striking dominance of a patriarchal construction within prevailing gendered perspectives. This pervasive patriarchal viewpoint is instrumental in prescribing specific roles for women in both urban and rural contexts, often marginalizing them from public life or severely circumscribing their mobility and engagement within these spaces. For instance, in agricultural settings, women's immense domestic labor is frequently rendered invisible and undervalued, while in urban centers, women often grapple with acute safety concerns in public spaces or confront the insidious "glass ceiling" phenomenon in their professional careers. These examples are presented as direct consequences of this ingrained patriarchal structuring of society and space. The work of scholars such as Buz (2009), who explored women's visibility in migration and urbanization, and Korkmaz & Tüfekçi (2007), who examined the issues faced by women in agriculture, serves as a crucial empirical and theoretical foundation for understanding these disparities.

In rural areas, which have historically been characterized by more rigid and traditional gender roles, the study meticulously analyzes the multifaceted responsibilities women shoulder in agricultural activities, household management, and childcare. A critical finding is that the labor of rural women is frequently denied economic recognition, and they are disproportionately engaged in precarious, low-wage, and socially insecure employment conditions. Furthermore, deeply entrenched gender norms significantly impede women's access to vital resources such as education, healthcare, and financial capital, effectively disenfranchising them from meaningful participation in decision-making processes. The study also dedicates considerable attention to identifying the systemic barriers that hinder women's active involvement in rural development initiatives and delineates the necessary interventions required to dismantle these obstacles, emphasizing their crucial role in sustainable development.

Conversely, urban areas, while often perceived as bastions of greater opportunity and individual freedom, are also shown to be sites where gender inequality manifests in distinct yet equally pervasive forms. The study rigorously investigates women's precarious position in the urban labor market, the inherent restrictions on their utilization of urban spaces, and the persistent safety concerns they face. Women in urban environments frequently encounter overt discrimination in employment, face the invisible yet formidable barrier of the glass ceiling, and are disproportionately concentrated in low-paying, insecure jobs. The study critically points out that the planning of essential urban services such as transportation, housing, and infrastructure often overlooks or marginalizes women's specific needs, thereby negatively impacting their overall relationship with the urban milieu. A particularly alarming issue highlighted is the heightened risk of harassment and violence faced by women in public spaces, which significantly curtails their freedom of movement and access within the city. Insights from urban theorists like Mumford (2000) on the essence of the city and Healey (2003) on relational space and time are invoked to provide a theoretical framework for understanding how urban planning can be more gender-sensitive and inclusive.

The study offers a series of forward-looking recommendations aimed at informing future research endeavors and guiding policymakers:

Gender-Sensitive Urban and Rural Planning: It is imperative that women's specific needs, preferences, and concerns are meticulously integrated into all stages of urban and rural planning processes. This calls for the adoption of genuinely participatory approaches. The creation of safe, well-lit public spaces, accessible and affordable transportation systems, adequate and affordable housing options, and widespread availability of childcare services are crucial to fostering women's active participation in urban life. In rural areas, policies that vigorously support women's cooperative formation, access to education, and financial resources are essential.

Economic Empowerment: To redress women's disadvantaged position in the labor market, policies must be implemented to ensure equal pay for equal work, promote flexible working arrangements, expand access to high-quality childcare services, and robustly support women's entrepreneurship initiatives. In rural settings, fostering non-agricultural employment opportunities and actively integrating women into various production processes should be prioritized.

Education and Awareness: There is an urgent need to broaden and intensify education and awareness campaigns on gender equality across all segments of society. Concerted efforts must be made to dismantle pervasive gender stereotypes and empower women through comprehensive educational programs.

Legal Frameworks and Enforcement: Existing legal frameworks must be meticulously reviewed and reformed to ensure they fully promote gender equality, and these laws must be effectively and rigorously enforced. Mechanisms to combat violence against women and prevent all forms of discrimination must be significantly strengthened.

Data Collection and Research: The collection of up-to-date, disaggregated, and gender-sensitive data on the issues faced by women in both urban and rural areas is of paramount importance for informing and shaping effective policy-making processes. Furthermore, interdisciplinary research approaches are crucial for a more profound analysis of women's diverse experiences and challenges.

Ultimately, this study underscores that the multifaceted inequalities confronting women constitute a significant impediment not only to their individual progress and well-being but also to the holistic development and prosperity of society at large. Therefore, achieving true gender equality necessitates the adoption of comprehensive, integrated, and sustained approaches that address the root causes of these disparities across all spheres of life.